

РЕЦЕНЗИЯ

НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ПО ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ И АНАЛИЗИ	
Изх. №:	20
Вх. №:	915/14-03 2022

Във връзка с процедура за заемане на академична длъжност „Професор“ по научна специалност „Социална медицина и здравен мениджмънт“, за нуждите на Отдел „Психично здраве“ към НЦОЗА; Конкурс, обявен в ДВ, бр. 99 от 26.11.2021 г.

От академик проф. д-р ДРОЗДСТОЙ СТОЯНОВ СТОЯНОВ, д.м., д.м.н., МУ-Пловдив, Ръководител на Катедра по психиатрия и медицинска психология

Със заповед No РД-34/21.01.2022 г. на Директора на НЦОЗА, съм определен за член на Научното жури по горепосочения конкурс, а на основание на Протокол номер 1/01.02.2022 г. от заседание на Научното жури съм избран за рецензент.

В конкурса участва един кандидат- доц. д-р Христо Русков Хинков, д.м.

1. Кратки биографични данни и кариерно развитие на кандидата

Роден през 1953 г. Завършва специалност „Медицина“ в Медицинска академия-София и придобива специалност по психиатрия в същото висше училище през 1987 г.

Работи последователно в ДПБ „Нови Искър“ (1983-1987) и в УМБАЛСМП „Н.И. Пирогов“ (1988-1997) в качеството на консултативен и лиезон психиатър. От 1998 г. заема експертно-консултативни и ръководни длъжности в системата на здравеопазването, като началник отдел в МЗ, зам.-директор на НЗОК, главен експерт, началник секция и сектор, зам.-

директор на НЦОЗА, а от 2014 г. - Директор на същия.

През 2011 година кандидатът защитава дисертационен труд за придобиване на ОНС „Доктор“, а през 2013 г. е хабилитиран на АД „Доцент“.

През 2002 година завършва магистърска степен по здравен мениджмънт към Бургаски свободен университет.

Член на Редколегията на сп. „Психично здраве“, наред с редица други.

I. Количествени показатели

Кандидатът участва в конкурса с общ брой научни произведения = **49**, от които 41 статии и доклади в индексирани и реферирани в световноизвестни бази данни издания и 8 в нереперирани издания. Преобладаващата част от индексираните публикации са реализирани по проекти в рамките на мащабни международни консорциуми с повече от 10 автори и/или организации, включени в тях. Публикациите, в които кандидатът е на едно от първите четири места в авторския колектив или самостоятелни са общо 13, от които 7 в индексирани списания и сборници и 5 в нереперирани. Доцент Хинков е взел участие със съобщения в 68 научни форума, от които 59 преди хабилитацията си.

Според справка за автора в системата Scopus, трудовете с негово участие са цитирани 3,465 пъти, а според системата на Web of Science 2,811. Индексът на Хирш на доц. Хинков след елиминиране на автоцитиранията възлиза на 21 (WoS, Clarivate Analytics).

Това нарежда доц. Хинков сред най-цитираните учени сред българските учени в полето на психичното здраве.

В обобщение може да се заключи, че количествените критерии, заложи в Правилника за приложение на ЗРАСРБ, както и тези, заложи

в Правилника на НЦОЗА за заемане на АД „Професор” са изпълнени.

II. Качествени показатели

Според представената справка за научните приноси на трудовете за периода от 2014г.- до 2021 г. научните приноси са в следните области:

1. Епидемиология на психичните разстройства и изследване на психосоциалните детерминанти на психичната болест

Основната част от публикациите в престижни научни издания са въз основа на събраната международна база данни от Световния консорциум за психично здраве (WMH), ръководен от СЗО и университетите Харвард и Мичиган. Българската база данни създадена през периода 2003-2006 г. в рамките на Проект ЕПИБУЛ 1 продължава да бъде включвана в международни сравнителни проучвания на честите психични разстройства в световен мащаб. Темите на публикациите варират в широки граници в зависимост от научния интерес на екипите използващи международната база данни. Публикациите са на тема терапия на честите психични разстройства (депресия, генерализирана тревожност, ПТСР), влияние на организационните особености на психиатричните системи в различните страни от консорциума, епидемиология на зависимости, причини за домашно насилие, връзка между религиозност и психични разстройства, влияние на психичните разстройства върху степента на работоспособност. Ценността на тези проучвания, плод на колективен труд на понякога многобройни екипи е видна от броя цитирания от други автори, което е представено в съответната справка. Възможността за международен сравнителен анализ, позволява да се формулира една съществена хипотеза и основен научен принос на кандидата, разработена в *отделна монография* (виж по-долу).

За България това изследване е единственото по рода си като преди него няма нито едно значимо епидемиологично изследване на тревожните, депресивните, реактивните, афективните и пр. разстройства които обикновено се свързват със стрес и неблагоприятни събития в живота. В англоезичната литература тези разстройства се обозначават с прилагателното „common“ за разлика от другата група психотични и афективни разстройства които се наричат тежки (severe). Разбира се, това деление има не толкова строго научен колкото оперативен характер тъй като отграничава сравнително по-малката група разстройства протичащи с психоза или с нарушения на афективната сфера от голямата група разстройства протичащи без сериозно нарушение на социалното функциониране или наричаните в миналото „невротични“ разстройства. В хода на провеждането на изследването ЕПИБУЛ българският екип ръководен от кандидата намери и наложи използването у нас на термина „чести“ психични разстройства, който доби популярност в българските научни психиатрични среди.

Въпросникът използван за това проучване е уникален по своя обем и възможности за изследване на огромен брой променливи което дава възможности за най-многообразни съпоставки и статистически анализи. Най-значимите резултати от това изследване са относителните дялове на различните нозологични единици включени във въпросника. За първи път у нас беше възможно да се обяви с научна достоверност, че т.нар. чести психични разстройства заемат един значителен дял сред българската популация – около 19% или казано по друг начин всеки пети българин е страдал някога през живота си от една или повече от включените във въпросника нозологични единици. Събраната база данни даде възможност да се направи оценка на различни аспекти от етиологията на психичните

разстройства, факторите на средата, травматични събития през живота и нарушения във социалното функциониране.

2. Сравнителен анализ на епидемиологични бази данни

В рамките на изпълнение на голям проект, свързан с психичното здраве в България (Програма BG07 „Инициативи за обществено здраве”, с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм и Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство) беше създадена възможност за провеждане на второ епидемиологично проучване ЕПИБУЛ 2 в периода 2016 – 2017 г. като с използване на същия инструментариум и макар и по-малка но национално репрезентативна извадка беше събрана нова база данни. Както е известно от предишното изследване базата данни на ЕПИБУЛ 1 е от над 5000 респондента, което дава възможност да се правят съпоставки на болестността с други страни включени в изследването и да се направи реална оценка на нуждите от психична грижа и психиатрични служби и тяхната използваемост. Новата база данни събрана в рамките на проучването ЕПИБУЛ 2 съдържа 1509 завършени интервюта при отзивчивост на респондентите RR=61%. (ЕПИБУЛ 1 е с отзивчивост 72%). Новата база данни беше създадена с активното сътрудничество и супервизия от страна на екипа на WMH, с използване на модерна технология за анкетиране CAPI което даде възможност за много по-експедитивно провеждане на интервютата.

Особеният принос тук е във възможността за сравнение на динамиката на разпространение на честите психични разстройства за десетгодишен период. От резултатите стана ясно, че за десетгодишен период разпределението на относителните дялове на чести психични разстройства остава същото, като за някои от тях показва леко снижение. Така

например, по отношение на тревожните разстройства се наблюдава повишаване на процента на съпътстващи тревожното разстройство допълнителни диагнози (така наречената коморбидност) от 21.2% на 28%, което говори, че наред с основното тревожно разстройство се диагностицират и проявяват съпътстващи психични разстройства.

Проследяването на тази динамика даде възможност на кандидата да изгради уникална хипотеза за реакцията на българската популация на стресогенни събития. Тази хипотеза е представена в монографията „Българската тревожност“, където на базата на задълбочено изследване на феномените на тревожност и психосоматичната зависимост е представена една нова визия за българската реакция на стресогенните фактори в исторически и философски контекст. Хипотезата е подкрепена с факти от сравнителното изследване на двете бази епидемиологични данни за тревожността в български и международен план.

Хабилитационен монографичен труд, „Българската тревожност“ изд. Контекст 2022, (рецензенти проф. Георги Попов, и проф. Васка Станчева-Попкостадинова), представлява мащабно и задълбочено проучване, изградено в две насоки. Първата е концептуална и обхваща исторически и етно-културни дискурси на идентичността, през които се образува и развива тревожността като социално-психологически конструкт. Втората е емпирична и представя епидемиологичната картина на тревожността в нейните множество измерения на психосоматично и обществено-здравно ниво.

3. Изследвания върху организационните, правните, информационни и финансови аспекти на предоставянето на психично-здравните услуги в България.

Стойността на тези проучвания е в основата си научно-приложна. Научните разработки обхващат широко поле от организационни схеми,

информационни технологии и финансови инструменти в практиката на предлагане на психично-здравните услуги в България. В част от публикациите са представени анализи на системите за предоставяне на медицински и психично-здравни услуги, информационното и финансовото им обезпечаване, както и правната рамка за предоставяне на психично здравни услуги в България. Един немалък принос в това отношение е налагането на разбирането за спецификите на организация на психиатричната помощ в различни страни и култури което обяснява и възникващите периодични затруднения в разработването на цялостна концепция и план за реформа на психиатричната система в България.

Принос към научната обосновка на реорганизацията на психиатричното обслужване разработването на модел на мобилна психиатрия в амбулаторната помощ в рамките на осъществен международен проект, като данните са анализирани в сравнителен план. Идеята за въвеждане на мобилни екипи в амбулаторното обслужване на хората с психични разстройства не е нова – тя датира поне от 2002 г. с първата програма за психична реформа у нас в която кандидатът има също така водещо участие. Разработването на тази идея и публикациите по темата (преди 2014 г.) създадоха основата за цялостно възприемане на тази концепция и включването и в плана за действие в последната стратегия за психично здраве (2020-2030 г.). Сериозен принос в това отношение е изграждането на доказателствена база за прилагане на новите технологии при обслужването на страдащите от психични разстройства.

Други публикации представляват сравнителен анализ със съседни страни от Централна и Източна Европа на различни аспекти на психичното боледуване и организацията на психиатричната помощ въз основа на изработени консенсусни критерии (индикатори) от страна на международни изследователски екипи.

Изследванията на екипи с участието на доцент Хинков, разгледани по-горе, стоят в основата на аналитичната част от Националната стратегия за психично здраве на гражданите на Република България, приета с Решение на Министерския съвет номер 388/23 април 2021 г. Доцент Хинков е председател на работната група на Министерство на здравеопазването, която съставя този документ. Това е превъзходен пример за директен трансфер на обществено здравни изследвания към политики на между-секторно ниво.

4. Здравна политика и здравна реформа, суицидология, пандемия Ковид

19

Сериозен приложно-научен принос кандидатът има в създаването на екип от професионалисти психиатри ангажирани в разработването и популяризирането на модерните концепции за психиатрична помощ. Постоянните усилия през годините на кандидата за укрепване на екип от професионалисти доведоха до създаване на дирекция по психично здраве и зависимости в рамките на НЦОЗА което след промените през 90-те години на миналия век е голямо постижение предвид факта, че тази структура няма аналог в страната.

Разгледани са и аспектите на суицидното поведение сред българските граждани като данните са събирани в изграден информационен портал за суицидни действие като част от изпълнението на проект финансиран от Норвежки финансов механизъм. Изградената система за събиране на данни в режим он-лайн е уникална за България в сравнение със страните от региона и дори извън него в рамките на ЕС поради факта, че данните за способите, мотивите, семейното положение и други демографски характеристики са не само за осъществените суицидни действия,

завършили летално, но и за суицидните опити, което е много важна основа за изграждане на адекватна превантивна стратегия.

В отделни публикации са разглеждани и аспекти на психиатричното боледуване свързани с трудоспособността и участието на пазара на труда. Не за пръв път в научната литература у нас са изследвани ефектите върху икономическия статус на населението причинени от психичното боледуване, но за първи път това се прави въз основа на толкова обширен статистически доказателствен материал, какъвто представляват двете бази данни ЕПИБУЛ 1 и 2. В хода на тези проучвания се открие особеност на българското поведение при търсене на професионална помощ в посока това да става през соматични специалисти – невролози, ОПЛ и др. Тази особеност на българите е обяснена едновременно с влиянието на стигмата по отношение на психичните разстройства, но и с един нов феномен за който става дума в цитираната монография, а именно силната степен на соматизация на психични проблеми сред българския етнос.

Разбира се, в актуален план е разглеждано и влиянието на пандемията Ковид 19 върху психичното здраве на българите. Научния принос в тези публикации се състои във факта, че е търсен нов поглед появилите се обезпокоителни психични феномени причинени от пандемията в публичното психично здраве на населението и да очертае евентуални пътища за справянето с тях.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От направения по-горе преглед на приносите на кандидата, може да се направи заключението, че той отговаря на всички нормативно заложените количествени и качествени изисквания за заемане на АД „Професор“ в посоченото направление. На това основание давам своята положителна

оценка и предлагам на уважаваното научно жури да гласува утвърдително за заемане на академичната длъжност „Професор“ от Христо Русков Хинков.

14 март 2022 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the end.

(Академик Проф. Д-р Дроздстой Стоянов, д.м., д.м.н.)